בית אהרן — חיי שרה

ויהיו חיי שרה וגו'. איתא במדרש. יודע י"י ימי תמימים וגו' כשם שהן תמימים כך שנותיהם תמימים. כו' ד"א כו' זו שרה שהיתה תמימה במעשיה כו' ונחלתם לעולם תהי' שנא' ויהיו חיי שרה: עכ"ל המדרש

פתח ואמר. כתיב ואברהם זקן בא בימים. ואיתא במדרש ימים כנגד זקנה. וזקנה כנגד ימים. הזקנה הושוה עם הימים. משל הדיוט אומר השכל בא אחר השנים. זהו בדרך כלל. וכן בדרך פרט יש דבר זה בכל יום ובכל עת ובכל שעה. כשהשכל בא אחר המעשה הוא טוב ג"כ. כשמתבונן אחר כך שהי' צריך להיות יותר טוב ויפה ושב על העבר. ומכש"כ כשהשכל בא קודם המעשה אזי בוודאי נעשה מאד יפה ויותר טוב. וזש"ה יודע י"י ימי תמימים יוד"ע לשון התחברות שמחבר י"י ימי תמימים. כי כאשר הימים הם בתמימות אזי הם מתחברים ונארגים חוט בחוט ויתיצבו כמו לבוש. וצריך לראות במה הולכים הימים שלא ילך מאצלו שום יום בטל וריק. ואם כך הוא אזי נעשה מזה ונחלתם לעולם תהי'. כי העולם אומרים מי שיש לו עוה"ז יש לו עוה"ב. וזהו אמת. כי כשהימים תמימים בכאן. אזי גם בעולם האמת אינו ערום וריק. וזהו ויהיו חיי שרה. ומה היא שר"ה. ובאונו שר"ה את אלקים. הכניס את החיות: מא"ה שנה העולם אומרים כשמשיגים המאות משיגים הדעות. יודע י"י ימי תמימים. פי' כשיודעים את י"י בהימים ומכניסין הדעת בהמדות אזי הם תמימים. ואברהם זקן בא בימים. אברהם הוא מדת החסד. האדם הגדול בענקים. פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. אברהם וזקן זה שקנה חכמה. אלה תולדות השמי' והארץ בהברא"ם באברהם. בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. ראשית היא חכמה כידוע הרי חכמה קודם:

ואברהם זקן בא בימים. העולם אומרים השכל בא אחר השנים. ובאמת הוא דבר לא טוב מאד שבילדותו הולך אחר שרירות לבו וממלא תאוותו ולעת זקנתו כשנתבטלו הטוחנות ובטלו ממנו כל התאוות אז הוא בא אל השכל אחר אפיסת כחו. אבל אצל אברהם כתיב ואברהם זקן זה שקנה חכמה כי אברהם השיג החכמה האמתית בילדותו כפי דאיתא בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו ואח"כ בא בימים שקושר כל הימים והמדות שלו להחכמה. ואח"כ וד' ברך את אברהם בכל. וכתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב. וראוי להשים לב בשינוי הלשון. תחלה חפץ ואח"כ אוהב. ונוכל לומר שהפי' הוא כך מי האיש החפץ חיים היינו חיים הנצחיים החכמה תחיה את בעליה שהוא רוצה החכמה האמתית. אוהב ימים היינו שיאהב הימים שלו והמדות ולקשר הכל למעלה. לראות טוב בכדי שיוכל להשיג הטוב הגנוז שזה הוא עיקר החיים של האדם וכמו שאנו אומרים בראש השנה בשלש ראשונות שהם שבחו של מקום ואנו אומרים זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים. שזה בקשה. רק האמת עיקר הבקשה שלנו על חיים הנצחיים כפי שדברנו ולזה אנו מבקשים את הנצחיים דוקא בשלש ראשונות כפי שהזכרנו מקודם בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו. היינו שהכיר וחיבר את כל העולם כולו לחכמה הקדומה ולכן כתוב אצל אברהם ג"כ גימ"ל בחינות ואברהם זקן ואח"כ בא בימים ואח"כ וד' ברך אברהם בכל. כי באמת אבות העולם הגם שכל אחד ואחד עבד את השית"ב כל אחד לפי בחינתו על כל זה השיג כל אחד על ידי הבחינה והמידה שלו כל הבחינות והמדרגות הגם אלו שהם למעלה מהמידות. וכפי דאיתא במדרש שנטל הקב"ה עטרה מעל ראשו ונתן לאברהם. ואברהם השפיע לכל העולם כל טוב. מרום רום המעלות עד עולם השפל על ידי בחינת החסד שלו. לזה כתיב מקודם ואברהם זקן היינו החכמה ואחר כך בא בימים אלו המדות. ואחר כך וה' ברך את אברהם בכל. כפי דאיתא בת היתה לאברהם ובכל שמה. וזהו עבודתם של צדיקים שמשיגים החכמה האמתית שזהו חיים הנצחיים וזהו בן שלש הכיר אברהם את בוראו. היינו שייחד כל המדות להשלש ראשונות ומשם השפיע חסד לכל העולם. ולזה איתא במדרש על ואברהם זקן. ימים כנגד זקנה וזקנה כנגד ימים. כי חיבר על ידי עובדות ומעשים טובים שלו הימים עם הזקנה. והזקנה עם הימים כפי שדברנו:

(מאמר הלז נמצא כתוב בכ"י קדושת אדומו"ר צוקלל"ה ונקוד (קו) על תיבת להחיות את המ' ועל תיבת במקומו' כידוע דרכו בקדושה שלא לכתוב בכל הכתבים שלו אות ת' אחר אות מ'. והעתקנו אות באות מתוך כ"י הקדושה)

לא אוכל עד אם דברתי. לכך לא רצה אליעזר להפסיק בדברים אחרים רק הדבורים שמסר לו אברהם שבדבורים של אברהם הי' בהם כח שהיה בתואל מוכרח להסכים ולומר מד' יצא הדבר. ואח"כ כשחזר בדעתו היה מה שהיה. ומחמת שאליעזר הוא דמשק שהי' דולה ומשקה הי' יודע הסוד הזה. משא"כ גחזי ידוע הוא בכל מקום שהלך בשעה ששלחו אלישע הוא אומר שהוא הולך להחיות את המ' לא שמר הדבורים והכניסם במקומו' אחרים לכך לא פעל: (ע"כ מכ"י הק'):

ואברהם זקן בא בימים. שבא בימים שלו. עוד אמר שבא עם כל הימים שלו שהיו כולם שלמים:

איתא במדרש על פסוק ואברהם זקן וכו'. זש"ה אלקים למדתני מנעורי ועד הנה אגיד כו' וגם עד זקנה ושיבה כו' עכ"ל המדרש.

אמר כשמנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך. אז גם עד זקנה ושיבה כו' שכל אחד צריך להיות לו שני הבחי' נערות וזקנה. ואברהם שבר כל הבחינות ובא לשלמות וזהו וזקנה כנגד ימים:

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. איתא במדרש ע"ז הפסוק. ילמדנו רבינו כמה תפלות חייב אדם להתפלל בכל יום. רשב"נ א' לפי שהיום משתנה ג"פ בכל יום לפיכך צריך אדם להתפלל ג"פ כו' בשחרית השמש במזרח ובצהרים באמצע הרקיע ובמנחה במערב כו'. ומה ראו לתקן שלשה תפלות כדי שיוסיף אדם בתפלתו. ולא בתפלה לבד אלא אף בתורה ולא בתורה לבד אלא אף בבנים. עכ"ל:

ונוכל לומר. כי פי' הפסוק כך הוא. ויוסף אברהם ויקח אש"ה ושמה קטורה. היינו שאברהם לקח לעצמו לעבדות הש"י כי אש"ה רומזת על אש"ה יראת י"י כידוע. ושמ"ה קטור"ה. היינו שהתקשר עצמו להשי"ת. כדאיתא בחד קטירא אתקטרנא בקוב"ה. וע"ז קאמר המדרש ע"ז הפסוק כמה תפלות חייב כו' שלשה כנגד שלשה חלקי היום. בשחרית חמה במזרח כו'. כי לכאורה קשה ענין שלשה תפלות והלא אין בהם שום חידוש רק התפלה עצמה שמתפללין בבוקר הן הן התפילות עצמן שמתפללין במנחה ובמעריב. ולמה דווקא שלשה. ע"ז מתרץ המדרש. כנגד שלשה חלקי היום. בבוקר חמה במזרח היינו בוקר דאברהם כמ"ש וישכם אברהם בבוקר. היינו החסד מדתו של אברהם נתגלה בעולם בבוקר. ומי שיכול להסתכל בראי' זכה בעיני השכל באמת יראה לעין בעין. אשר כמה חסדים נתגלים. וע"פ פשוט כי בבוקר נעשה בריות חדשות וזהו חסד גדול. והתפלה של שחרית הוא כדי להמשיך עלינו החסדים. ומנחה תיקן יצחק שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. ושמעתי מא"א אדומו"ר צוקל"ה. היינו שהלך יצחק לעשות פנים לערב. והגם כי מה אני לבא על כוונת א"א מו"ר צוקל"ה וכוונתו איני יודע כי עמוק עמוק הוא. אך עפ"י פשוט נוכל לומר כי יצחק הוא מדת הגבורה והערב הוא ג"כ מדה הנ"ל כי הוא חושך. ולכן יצא יצחק לשדה להתפלל מנחה כדי להמתיק הגבורות בכדי להמתיק החושך. וזהו בצהרים חמה באמצע הרקיע ונוטה לפנות ערב כמו שדיברנו. ויעקב תיקן תפלת

ערבית והשלים כל היום כי מדתו מדת אמת שהוא רישא ואמצעיתא וסיפא דאתוון וכולל ומשלים הכל כמאמר הכתוב המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. לעושה אורים גדולים כל"ח היינו ע"י המאורות הנ"ל מראה לעולם השפל הזה האיך היא משנה העת. בשחרית כו' ובצהרים כו' ובמנחה כו'. וזהו הפי' ויוסף אברהם. כי בעבודות השייך להשי"ת אין לעמוד על מקום אחד. רק יוסיף ויחזור ויוסיף. ובכל תפלה צריכים להוסיף חיות חדש. ממ"נ אם מתפללין כראוי וכנכון. אז בוודאי מוסיף ומוסיף בלי שיעור וערך. ומי שאינו יכול להתפלל ע"ז האופן צריך בוודאי לראות להתחזק עצמו בקשר אמיץ וחזק ולהתפלל בכל מאמצי כחו ומוחו בכדי להוסיף מה שצריך להוסיף החיות של הקב"ה בזה התפלה כנ"ל:

ורש"י ז"ל פי' בחומש שני פירושים על פסוק ושמה קטורה. פי' אחד שנאים מעשיה כקטורת ופי' השני שקשרה פתחה. כי כשאדם מתחיל להתדבק בעבודתו הקדושה. מתחילה צריך לראות לפרוש א"ע מכל החיצונים והמקטריגים שהם מעכבין אותו מלהתפלל ומלהלל להקב"ה. ובמה בתשובה ובשברון לב מאוד לפני השי"ת ולהתחרט מכל רע שעשה מנעוריו עד היום הזה חרטה גמורה וחלוטה שלא יחזור עוד לאוולתו ואח"כ יראה לקשר עצמו לעלות למעלה למעלה כמ"ש ובו תדבק היינו הדבק במדותיו. וזהו שאנו אומרים בתפלה שני פעמים קטורת הוא ג"כ עד"ז. הא' שנאים מעשיה כקטורת. כי קטורת שלפני התפלה הדיבורים עצמם הם שמירה גדולה מכל דברים רעים ומיצר הרע כידוע. והקטורת שאחר התפלה מרמז ע"ז שקשרה פתחה כו' שלא ישלטו זרים ח"ו. כידוע גודל מעלת הקטורת. כמו שנאמר שמן וקטורת ישמח לב. וד"ל. וזהו ג"כ השני פירושים של רש"י ז"ל על קטורה שקשרה פתחה היינו הפרשה מן החיצונים. ד"א שנאים מעשי' וכו' היינו ההתקשרות למעלה ולא יפרד ח"ו שום דבר מן הבורא ב"ה. ועיקר התקשרות העולמות הוא ע"י התפלה. וכן מצינו אצל ר' עקיבא כשהיה מתפלל בצבור היו מתפלל כדרכו. כי בתפלה בציבור ממילא נתקנו כל הבחי' וכל העולמות. כי תפלה בצבור דבר גדול מאוד שכן כתיב הן אל כביר ולא ימאס וכיון שאינו ממאס אזי הוא נמצא שם כי כל בי עשרה שכינתא שריא וממילא מתקן הוא בעצמו כל התיקונים שצריך להתתקן. וכשהי' מתפלל בינו לבין עצמו הי' צריך ר"ע בעצמו לתקן ולקשר כל הדברים למעלה. וזהו שאמרו אדם מניחו בזווית זו ומוצאו בזווית אחרת כמו שאמרו במשה רבינו שלא הניח זוית ברקיע שלא נתחבט בה וייחד כל העולם כולו. היינו כל הקצוות וגם מעלה ומטה והמשיך וקשר כל המדות וכל העולמות מרוב כריעות והשתחוואות. ר"ל ההמשכות שהי' ממשיך ממעלה לממטה וממטה למעלה. ובארבע רוחות העולם:

ולא בתפלה לבד אלא אף בתורה צריכים להוסיף בכל יום תמיד חיות חדש ומחודש בתורה. ולא בתורה לבד אלא אף בבנים. עפ"י פשוט נוכל לומר כי ישראל עם קדושו צריכין להוסיף תמיד בבנים ובבני בנים באורך ימים ושנים ובמז"ט ולעבדו שכם אחד. אך באמת נוכל לומר זאת ידוע שעיקר תולדותיהם של צדיקים הם המעש"ט שלהם. וזהו אף בבנים היינו להוסיף בכל יום מעש"ט כדאי' ישלח עזר"ך מקוד"ש כו' מקידוש מעשים שבך. ומציון יסעדך מציון מעשים שבך. גם בכל תפלה שמתפללין נעשה הולדה. וצריכים להאמין בזה מאד. ואימתי נעשה הולדה כשמתפללים בשמחה. אבל ח"ו כשמתפללים בעצבות רח"ל אינו עושה פירות. אך כשהעיר י"י את רוחו ונפשו להתפלל בשמחה אזי הוא מעלה כל התפלות הקודמים וז"ש לא בתפלה בלבד אלא אף בבנים להתפלל בשמחה שנעשה הולדה בתפלה:

ובאמת נוכל לומר. כי לא בדברי תורה ותפלה בלבד אלא אף בדבר הרשות. היינו אכילה ושתי' ושינה והילוך ומישוש וכיוצא בהם וכל שאר דברים שבעולם צריכים לראות שלא להתרחק בזה ח"ו מהשי"ת רק לקרב א"ע בזה להשי"ת כי מסתמא כשנקבע שיתנהג העולם בזה האופן הוא בוודאי עבדות גדול להש"י וע"כ צריכין לראות שיתוסף באלו הדברים ג"כ עבדות הש"י בדעה והשכל: וכל אלה הדברים שדברנו מרומז בפסוק ויקח אשה ושמה קטורה וזהו ויוסף אברהם וכו' היינו שיראה כל איש ישראלי לעסוק בעבודת הש"י ולהוסיף חיות חדש בתוכו בכל עת מתפלה ותורה ובכל דבר שבעולם לא יהיה כוונתו לשום דבר בלתי י"י לבדו:

עוד נוכל לומר על המדרש הנ"ל. ויוסף אברהם וכו' הן הן עצמן הדיבורים שדברנו מקודם בשני הפירושים של קטורה כי מה שהיום משתנה זה נראה לעין שהחמה בבוקר הוא במזרח ובצהרים באמצע ובערב הוא שוקעת במערב. זה נראה לעין השינוי. רק שיש ג"כ שינוי בזמנים אלו למעלה. וצריך האדם להוסיף בתפלתו ולתקן כל התיקונים כפי שצריך לפי זמנם. כי כל מה שהאדם עושה מעש"ט הוא זריעה שנזרע למעלה ועושה פירות ופירי פירות. זורע צדקות מצמיח ישועות בורא רפואות:

עוד איתא במדרש. ויוסף אברהם. זהו שאמר הכתוב ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתיך מדבר בשלמה וכו'. רבנן אמרי מדבר במצות מילה אפי' אדם ממשכן עצמו משמח אותו היום. ד"א מדבר באברהם כו' ע"ש:

פתח ואמר. ויוסף אברהם ויקח אשה ושמ"ה קטורה עם השם הקשיר אותה אליו. ויקח אש"ה. ר"ל אשה יראת י"י. כמ"ש כי ירא אלקים אתה. שנכלל בשני המדות כידוע. התורה אינה ח"ו סיפורי מעשיות שעברו. רק התורה היא שלימה לעולם ניצחיית וישנה בכל אדם. ובכל יום ובכל שעה תלמד לאדם כי הבורא מחדש בכל יום בריאת העולם. מה שהחידוש הוא בעולמות העליונים אנו צריכין להאמין ואין אנו יודעים מזה. רק זאת אנו יודעים שבלי חיות הבורא אי אפשר להתקיים שום דבר שבעולם אפילו רגע כמימרא וכל דבר צריך לחיות הבורא תמיד. וא"א לפסוק ח"ו מחיותו אפילו רגע. נמצא הבורא י"ת מוסיף תמיד ומחדש תמיד החיות לעולם וזהו הוספה. כן צריך האדם להוסיף תמיד בהחיות של הקב"ה:

ושמה קטור"ה. כמו שפירש"י שני הפירושים. אחד שקשרה פתחה. היינו שצריך לראות בכל המעשים שיהי' קשור וחתום מן החיצונים שלא יגשו. ולא מבעי כשעושה דברים גשמיים שהוא כולו חיצוני בוודאי צריך לראות שלא יהיו ח"ו משוקע כולו בזה התאווה או כיוצא בה. אלא אפי' כשעושה דבר י"י שהוא דבר רוחני גם בזה צריך שיהיה נשמר מהחיצונים שיהיה בלי פניה ומחשבה זרה וטהורה מכל דבר חיצוני כמו שיודעים. והא בהא תליא. כששומרים עצמן בדבר גשמי שלא להיות משוקע בתאוות הגשמיי ומדות רעות אזי כשבא לעשות דברים השייכים לי"י הוא טהור ואינו מתערב בו שום דבר חיצוני ופניה ומחשבה זרה ושאר דברים. ופירוש השני שנאים מעשיה כקטורת. כי צ"ל המעש"ט נאים כקטורת להתקשר ממדרגה הנמוכה לרמה ומן הרמה לנמוכה כי גם הקטורת היו לכך כדי להרחיק כל החיצונים ולגרשם ולקשר כל המידות יחד שיהיו לריח ניחוח. נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני. ומי שיש לו בחינה זו שעושה כל מעשיו בשני אופני הקטורת. אזי ממילא נעשה הוספה. ווש"ה ואני תמיד איחל. ומה הדבר שאני מייחל. והוספתי על כל תהלותיך. זו הוא תוחלתי. אנו קטני הערך אין לנו מה לדבר מן הוספה כי עדיין לא התחלנו שום דבר. רק מי שהוא צדיק והוא טועם חיות ותענוג בתפלה אזי נתוסף אצלו בכל פעם: